

HU

HU

HU



AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2008.11.20
COM(2008) 763 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK**

AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS AZ ÉSZAKI-SARKVIDÉK

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS AZ ÉSZAKI-SARKVIDÉK

1. BEVEZETÉS

Az Európai Uniót szoros történelmi, földrajzi, gazdasági és tudományos gyökerű szálak fűzik az Északi-sarkvidékhez¹ (a továbbiakban: a sarkvidék). Három tagállamnak vannak sarkvidéki területei: Dániának (Grönland), Finnországnak és Svédországnak. Két másik sarkvidéki ország, Izland és Norvégia, az Európai Gazdasági Térség² tagja. Kanada, Oroszország és az Egyesült Államok az EU stratégiai partnerei. Az európai sarkvidéki területek az Északi Dimenzió szakpolitikai³ prioritásai közé tartoznak. A nemzeti joghatóság alá tartozó területeken túl a Jeges-tenger egyes részei a nyílt tengerhez és a Nemzetközi Tengerfenék Hatóság által kezelt tengerfenékhez tartoznak.

A sarkvidék óriási tengeri és szárazföldi területei alapvető fontosságú, ugyanakkor sebezhető elemei a Föld környezeti és éghajlati rendszerének. A sarkvidék levegőjének hőmérséklete kétszer olyan gyors ütemben emelkedik, mint globális szinten⁴. A tengeri jégtakaró, hótakaró és az állandóan fagyott talaj gyors ütemben húzódik vissza, olyan erőteljes mechanizmusokat indítva meg, amelyek gyorsítják a globális felmelegedést. A grönlandi jégtakaró gyors mértékű fogyása gyorsan és jelentősen emelné a tengerszintet.

A szélsőséges körülmények ellenére az olvadó jég és az új technológiák fokozatosan lehetővé teszik a hozzáférést a sarkvidék élő és nem élő erőforrásaihoz, valamint új hajózási útvonalak nyílnak meg. Bár a sarkvidék továbbra is a Föld egyik legérzékenyebb területe, egyre nagyobb veszélynek van kitéve az éghajlatváltozási és a fokozódó emberi tevékenységek kombinált hatásai miatt.

Az olyan uniós szakpolitikáknak, mint a környezetvédelemmel, éghajlatváltozással, energiával, kutatással, közlekedéssel és halászattal kapcsolatosoknak, közvetlen hatása van a sarkvidékre. Az EU integrált tengerpolitikájának alapvető elve, hogy minden tengeri régió egyedülálló, és használata fenntartható módszereket és egyedi figyelmet igényel.

Tekintetbe véve, hogy az éghajlatváltozás „megsokszorozza a fenyegetéseket”, a Bizottság és a közös kül- és biztonságpolitika főképviseelője rámutatott, hogy a környezeti változások

¹ Az e közleményben használt „Északi-sarkvidék” fogalma az Északi-sark körüli területekre vonatkozik, az Északi-sarkkörtől északra. Ide tartozik a Jeges-tenger, valamint nyolc északi ország bizonyos területei: Kanada, Dánia (beleértve Grönlandot), Finnország, Izland, Norvégia, Oroszország, Svédország és az Egyesült Államok.

² Azt EGT-megállapodás előírásai teljes mértékű részvételt biztosítanak a belső piacon az EGT- és EFTA-országok számára, aminek következtében olyan területeken alakul ki együttműködés, mint például a környezetvédelem, a kutatás, az idegenforgalom és a polgári védelem – ezek mindegyike nagy jelentőségű a sarkvidék szempontjából.

³ Az Északi Dimenzió négy partner közös szakpolitikáira terjed ki: az Európai Unió, Izland, Norvégia és Oroszország vesz benne részt, célja pedig a stabilitás, a gazdasági növekedés és a fenntartható fejlődés ösztönzése.

⁴ A Sarkvidéki Tanács megállapítása (2005), amelyet később mérések igazoltak.

módosítják a sarkvidék geostratégiai dinamikáját, melynek potenciális következményei lehetnek a nemzetközi stabilitásra és az európai biztonsági érdekekre, és ezért uniós sarkvidék-politika⁵ kialakítását teszik szükségessé. Összességében a sarkvidéki kihívások és lehetőségek jelentős következményekkel járnak majd az európai polgárok és a következő generációk életére. Az Európai Unió kötelessége, hogy összehangoltan és módszeresen válaszoljon ezekre a kihívásokra, a sarkvidéki országokkal, területekkel és a többi érdekelttel együttműködésben. Ez a közlemény meghatározza az EU érdekeit, és három fő szakpolitikai célkitűzés köré csoportosított tevékenységeket javasol az EU tagállamai és intézményei számára:

- A sarkvidék védelme és megőrzése, a helyi lakossággal egyetértésben
- Az erőforrások fenntartható használatának ösztönzése
- Hozzájárulás a sarkvidéki multilaterális kormányzás erősítéséhez

2. A SARKVIDÉK VÉDELME ÉS MEGŐRZÉSE, A HELYI LAKOSSÁGGAL EGYETÉRTÉSSEN

2.1. Környezetvédelem és éghajlatváltozás

Az EU tagországokban – és a legtöbb többi országban – folytatott tevékenységek környezeti szempontból nyomot hagynak a sarkvidéken. A sarkvidéki változások gyökerének kezeléséhez globális szinten kell fellépni. Az éghajlatváltozásból adódó hatások jelenleg és a jövőben is igen nagy jelentőségű kihívások elé állítják a régiót. Az EU élen jár az éghajlatváltozási elleni küzdelemben és a fenntartható fejlődés ösztönzésében. Az EU tagállamai és az Európai Közösség a legtöbb olyan multilaterális környezetvédelmi megállapodásnak szerződő felei, amelyek alapvető fontosságúak a sarkvidék szempontjából. Az európai ipar élen jár a szélsőséges körülmények közötti, biztonságos és fenntartható műveletekkel kapcsolatos technológiák kidolgozásában – szárazföldön, a partmenti zónákban és a tengeren egyaránt.

A sarkvidéki környezet különösen sérülékeny, és az alacsony népesség, valamint az infrastruktúrák ritkasága nagyon megnehezíti a vészhelyzetekre való válaszadást.

Politikai célkitűzések

A legfontosabb cél, hogy megakadályozzuk és csökkentjük az éghajlatváltozási negatív hatásait, valamint támogassuk az elkerülhetetlen változásokhoz való alkalmazkodást. A megelőző és csillapító tevékenységeknek az olyan globális és határokon átnyúló folyamatokra is ki kell terjedniük, amelyek negatív hatással járnak a sarkvidékre, mint például a szennyező anyagoknak nagy távolságokra való eljutása. Ezt ki kell egészíteni az emberi tevékenységek holisztikus, ökoszisztéma-alapú igazgatásával annak biztosítása mellett, hogy ezeket fenntartható módon, a környezeti megfontolásokat minden szinten figyelembe véve igazgatják. Szükség lesz a veszélyhelyzeti válaszok szervezésének javítására.

Javasolt fellépések:

⁵ Éghajlatváltozás és nemzetközi biztonság, az Európai Tanácsnak 2008. március 14-én benyújtott közös politikai dokumentum.

- Az EU politikái, valamint a multilaterális környezetvédelmi megállapodások hatékonyságának értékelése, a sarkvidéki környezetvédelmi kihívásokra válaszul.
- A nemzetközi erőfeszítések erősítése az éghajlatváltozás hatásainak csökkentése érdekében, valamint azon területek azonosítása, amelyeken támogatást kell nyújtani az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodáshoz, beleértve a biodiverzitás adaptív kezelését is.
- Állandó párbeszéd ösztönzése a nem kormányzati szervezetekkel a sarkvidéki régió környezetének állapotáról.
- Az erőfeszítések összehangolása a sarkvidéki országokkal, területekkel és a többi érdekelttel, magas szintű környezetvédelmi szabványok előmozdítása mellett. Ökoszisztéma alapú tengeri igazgatás fokozása a Jeges-tengeren, megosztva az EU tapasztalatait a sarkvidéki országokkal.
- Azokban az esetekben, amikor az uniós stratégiák és projektek hatással vannak a sarkvidékre, a környezeti hatások áttekintése a döntések meghozatala előtt. A sarkvidéki környezetre hatással bíró projektek, tervek és programok esetében hatásvizsgálatok készítésének ösztönzése, beleértve a sarkvidék stratégiai környezeti értékelését is, és a tapasztalatok megosztását a sarkvidéki országokkal.
- Vegyi anyagok szűrésének és nyomon követésének támogatása a sarkvidéken. Az erőfeszítések fokozása a sarkvidéknek a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok, nehézfémek és egyéb szennyezőanyagok, köztük szárazföldi szennyezőforrások általi szennyezésének csökkentése érdekében. A káros vegyianyag-készletek megsemmisítésének további támogatása, és a radioaktív kibocsátás kockázatának csökkentése a sarkvidéken.
- A katasztrófákkal kapcsolatos megelőzés, felkészültség és reagálás területén folytatott együttműködés továbbvitele. A Bizottság megfigyelési és tájékoztatási központja hozzájárulhat az EU katasztrófa-reagálási kapacitásainak erősítéséhez a sarkvidéken. A Bizottság támogatja majd egy olyan megállapodás megkötését, amely a vészhelyzetek megelőzésére és az ilyen helyzetekben való reagálásra vonatkozik a Barents Euro-Sarkvidéki Tanácsban (BEAC)⁶.
- Az együttműködés erősítése a primerenergia-megtakarítás, az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások használatának javítása terén a sarkvidéken.
- Az emberi tevékenységek okozta fokozott akusztikus zaj tengeri emlősökre gyakorolt hatásának felméréséhez való hozzájárulás.

2.2. Az őslakos és helyi népességnek nyújtott támogatás

A sarkvidéken élő 4 millió ember mintegy harmada őslakos. Ők különösen sebezhetőek az éghajlatváltozás és a globalizáció növekvő nyomása által.

Politikai célkitűzések

⁶ Kormányközi együttműködési fórum a Barents-tenger régiójában.

Az EU területén élő sarkvidéki őslakosokat az európai közösségi jog speciális rendelkezései védik⁷. Az EU fejlesztési politikájáról szóló együttes nyilatkozat⁸ egyik alapelve az őslakosok teljes részvétele és szabad, előzetes tájékoztatáson alapuló jóváhagyásuk szükségessége. Az EU regionális politikája és határon átnyúló programjai előnyökkel járnak azon őslakosok számára is, amelyek szervezetei részt vesznek az Északi Dimenzióban. Az Európai kezdeményezés a demokráciáért és az emberi jogokért egyik tematikus prioritása az őslakosok jogainak védelme.

A tengeri emlősök vadászata a történelem előtti idők óta elengedhetetlenül fontos volt a sarkvidéki népesség létfenntartásához, és hagyományos megélhetéshez való joguk teljes mértékben elismerésre kerül. Ugyanakkor a modern idők emberi tevékenysége következtében veszélybe került néhány ilyen faj, és az EU-ban növekszik az állatjóléttel kapcsolatos aggodalom. Az uniós politikáknak minden szempontot számításba kell venniük, és nyílt párbeszédre kell törekedniük az érintett közösségekkel.

Javasolt fellépések:

- A sarkvidéki őslakosok rendszeres párbeszédbe való bevonása.
- A saját kezdeményezésű fejlődés és életmódjuk védelme lehetőségének megteremtése.
- Különösen a saamik és az európai sarkvidék többi népe szervezeteinek és tevékenységeinek támogatása, többek között regionális és határon átnyúló programok keretében. Az északi-európai rénszarvas-tenyésztési szakismeretek fejlesztése.
- A bálnák aktív védelmének további biztosítása, különösen a Nemzetközi Bálnavadászati Bizottság (IWC) keretében, a sarkvidéki sajátosságokra is figyelemmel. Az őslakosok létfenntartási célú bálnavadászati kezelésére vonatkozó javaslatok támogatása, feltéve, hogy nem sérül a bálnák védelme, megfelelően szabályozott a bálnavadászat, és a fogások volumene a dokumentált és elismert létfenntartási keretek között marad.
- Párbeszéd folytatása az őslakosokkal és a hagyományosan fókavadászatot folytató egyéb helyi közösségekkel.
- A Közösség vizsgálja annak lehetőségét, hogy megtiltsa a fókatermékek piacra lépését, importját, tranzitját és exportját. Ugyanakkor ez nem befolyásolhatja hátrányosan a hagyományosan fókavadászatot folytató őslakos közösségek alapvető gazdasági és szociális érdekeit. Az Európai Parlament és a Tanács fókatermékek kereskedelméről szóló rendeletre vonatkozó javaslata⁹ alapján kivételt képeznek azok a fókatermékek, amelyek inuit közösségek létfenntartási célú, hagyományos vadászatából származnak. A javaslat szerint olyan esetekben is engedélyezett lenne a kereskedelem, amikor teljesülnek bizonyos követelmények a fókák megőlésének és megnyúzásának módját és módszereit illetően. A Bizottságnak az érintett őslakos közösségekkel folytatott párbeszéde e rendelkezések gyakorlati megvalósításának elősegítését célozza majd.

⁷ Svédország és Finnország csatlakozási okmányának 3. jegyzőkönyve.

⁸ Az együttes nyilatkozatot 2005-ben fogadta el a Tanács, a Parlament és a Bizottság.

⁹ COM(2008) 469 végleges, 2008. július 23.

2.3. Kutatás, ellenőrzés és értékelések

A politikai válaszoknak a sarkvidéket érintő folyamatok lehető legalaposabb ismeretét és megértését felhasználó értékeléseken kell alapulniuk. A Sarkvidéki Tanácsnak¹⁰ széles körű kutatási programjai vannak, és hasznos értékeléseket jelentet meg.

Az EU tagállamai és az Európai Közösség nagymértékben hozzájárulnak a sarkvidékekkel kapcsolatos kutatásokhoz¹¹. A jelenlegi hetedik közösségi keretprogram új projektekre és nagy nemzetközi fellépésekre irányul a sarkvidékekkel kapcsolatos kutatások terén. Az Európai Sarkvidék-testület (European Polar Board) arra törekszik, hogy harmonizálja az európai sarkvidékekkel kapcsolatos kutatásokat, és maximalizálja hatásukat. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség egy sor olyan értékelést készített, amelyekhez a Sarkvidéki Tanács munkáját vették alapul.

Ugyanakkor a hosszú távú monitoring, a koordináció és az adatok hozzáférhetősége továbbra sem megfelelő a sarkvidéki kutatás terén.

Politikai célkitűzések

Az Európai Közösségnek továbbra is a kutatások prioritási területeként kell kezelnie a sarkvidéket, hogy orvosolja az ismeretek hiányosságait és értékelje az emberi tevékenység jövőbeni hatásait, különös tekintettel az éghajlatváltozás területére. Ezen felül erősíteni kell a nemzetközi együttműködést és interoperabilitást, és hozzá kell járulni a megelőzés, a csillapítás és az alkalmazkodás konkrét lépéseinek megtervezéséhez.

Javasolt fellépések:

- Kutatási programok további fejlesztése a tengerszint emelkedésével, a tengeri jégtakaró eltűnésével és az állandóan fagyott altalaj olvadásával, valamint az ezekből következő folyamatokkal kapcsolatban, amelyek gyorsabb felmelegedéshez vezetnek, és a sarkvidéki ökoszisztémát érintő más emberi eredetű hatással járnak.
- A sarkvidéki környezet állapotának és változásának értékelése a megfelelő uniós politikák kialakításához való hozzájárulás érdekében.
- Új kutatási infrastruktúrák kialakítása, valamint a monitoring- és felügyeleti kapacitások erősítése. Az Aurora Borealis jégtörő kutatóhajó projekt befejezéséhez való hozzájárulás.
- A sarkvidékekkel kapcsolatos különböző kutatási területeken, mint például a környezetvédelem, a közlekedés, az egészségügy és az energia területén, valamint a sarkvidéki technológiák fejlesztésére tett erőfeszítések koordinálása.

¹⁰ A Sarkvidéki Tanács egy olyan kormányközi fórum, amely az őslakos közösségeket bevonva ösztönzi a sarkvidéki országok közötti együttműködést.

¹¹ A korábbi közösségi keretprogramok (az FP5 és az FP6) több mint 50 sarkvidékekkel kapcsolatos projekthez nyújtottak támogatást. Ezek közé tartozik a DAMOCLES is, amely a sarkvidékek nemzetközi évéhez való legnagyobb hozzájárulásnak számít. A 6. keretprogramban a sarkvidékekkel kapcsolatos költségvetés elérte a 86 millió eurót.

- Folytonosság biztosítása a térmérések területén a GMES¹² keretében. Hosszú távú mérések támogatása és tengeri adatok jelentése az európai tengeri megfigyelési és adathálózaton keresztül. A földmegfigyelési rendszerek világméretű hálózata (GEOSS) sarkvidéki komponensének létrehozásához való hozzájárulás.
- Magas szintű, széles körű nemzetközi információcsere kialakítása a kutatási projektekről és a nemzeti programok koordinációjának megkönnyítése. Ehhez az EU-nak hozzá kell járulnia a tartós sarkvidék-megfigyelési hálózat létrehozásának támogatásához.
- A sarkvidéki monitoringból és kutatásból származó információkhoz való szabad hozzáférés biztosítása a közös környezeti információs rendszer alapján. A széles közönség elérésének megkönnyítése és támogatása.

3. AZ ERŐFORRÁSOK FENNTARTHATÓ HASZNÁLATÁNAK ÖSZTÖNZÉSE

3.1. Szénhidrogének

A sarkvidék nagy kiaknázatlan szénhidrogén-tartalékokkal rendelkezik¹³. Ismert erőforrás-tartalékok találhatók a sarkvidéki tengerfenéken, melyek a sarkvidéki országok kizárólagos gazdasági övezetein belül helyezkednek el. A sarkkörü készletek hozzájárulhatnak az EU ellátásbiztonságához az energia és általában véve a nyersanyagok vonatkozásában¹⁴. A források kiaknázása azonban lassú lesz, mivel az nagy kihívásokat támaszt és magas költségekkel jár a zord körülmények és a többszörös környezetvédelmi kockázatok miatt.

Politikai célkitűzések

A sarkvidéki szénhidrogénkészletek kiaknázásának támogatása során teljes mértékben be kell tartani a szigorú környezetvédelmi előírásokat, figyelembe véve a sarkvidék különös sebezhetőségét. Meg kell tartani az EU előnyét az erőforrások sarkvidéki körülmények közötti fenntartható kiaknázásának technológiája terén.

Javasolt fellépések:

- A hosszú távú együttműködés megalapozása különösen Norvégiával és az Orosz Föderációval a sarkvidéki szénhidrogén-tartalékok fenntartható és környezetbarát kutatásának, kitermelésének és szállításának elősegítése érdekében. Más területekhez hasonlóan az együttműködés vezérlő elvei az egyenlő esélyek és a kölcsönös piacrajutás lesz.
- A lehető legmagasabb szintű környezetvédelmi előírások betartásának ösztönzése. Nyomásgyakorlás a kötelező erejű nemzetközi szabványok bevezetése érdekében, többek

¹² A GMES (Global Monitoring for Environment and Security – globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés) az EU egy olyan kezdeményezése, melynek célja fenntartható és teljesen megbízható információkat szolgáltatni, Föld-megfigyelési kapacitások alapján.

¹³ Vö. Wood Mackenzie és Fugro Robertson: „Future of the Arctic, A new dawn for exploration” és az amerikai Geological Survey értékelése. Fontos megjegyezni, hogy a becslések mintavételeken alapulnak; pontosabb eredményekhez további mélyreható kutatás szükséges.

¹⁴ 2008. november 4-én a Bizottság közleményt fogadott el „Nyersanyag-politikai kezdeményezés – az európai gazdasági növekedés és foglalkoztatás kritikus szükségleteinek kielégítése” címmel (COM(2008)699).

között a Sarkvidéki Tanács iránymutatására és a vonatkozó nemzetközi egyezményekre építve.

- A kutatás-fejlesztés további ösztönzése a tengeri technológiák és infrastruktúrák terén. Az európai ipar tengeri kőolaj- és gázkitermelési tapasztalataira kell építeni. A további kutatások és innováció elősegítése, mivel a hangsúlyok az egyre zordabb körülmények és egyre mélyebb tengerrészek felé tolnak el.
- Bátorítani kell a tengerészeti klaszter növekedését azokon a területeken, ahol az egyetemek és kutatóközpontok képzett munkatársakat és kutatási infrastruktúrát kínálhatnak a kisebb vállalkozások számára. Az innováció nagy részét a regionális klaszterek kis- és középvállalkozásai gerjesztik majd.
- Meg kell vizsgálni a Sarkvidéki Tanács kőolaj- és gázkitermelésre vonatkozó irányelvei elfogadásának lehetőségét.

3.2. Halászat

Jelenleg csupán a Barents-tengeren és a Norvég-tenger keleti és déli részén folyik jelentős sarkvidéki halászat. Ugyanakkor az éghajlatváltozás miatt megnőhet egyes halállományok szaporulata, és változhat mások térbeli eloszlása. Új területek válhatnak vonzóvá a halászat számára a tengeri jégtakaró csökkenése miatt. A sarkvidék nyílt tengerének egyes részei még nem állnak nemzetközi védelem vagy igazgatási szabályozás alatt. Ez szabályozatlan halászathoz vezethet.

Az EU a sarkvidéki halak legnagyobb fogyasztói közé tartozik. E halaknak csak egy kis részét fogják közösségi hajók. Az Európai Közösség az Északkelet-atlanti Halászati Bizottság (NEAFC) tagja. Teljes mértékben együttműködik a sarkvidéki vizek felett szuverenitással vagy joghatósággal rendelkező államokkal nem csupán a halászati lehetőségek kérdésében, hanem a halászati erőforrások hosszú távú megőrzésének és optimális hasznosításának garantálása érdekében is.

Politikai célkitűzések

Az EU legfőbb célkitűzése, hogy biztosítsa a sarkvidéki halászati erőforrások fenntartható szintű kiaknázását, miközben tiszteletben tartja a helyi partvidéki közösségek jogait.

Javasolt fellépések:

- A sarkvidék nyílt tengereinek nemzetközi védelem vagy igazgatási szabályozás alá nem eső részei vonatkozásában szabályozási keret létrehozása még azt megelőzően, hogy új halászati lehetőségek nyílnának meg. Ezzel el lehetne kerülni, hogy szabályozási ür keletkezzen a halászat területén, és biztosított lenne a halászat igazságos és átlátható igazgatása a felelősségteljes halgazdálkodás magatartási kódexével összhangban. Elviekben kívánatosabb lenne új igazgatási szervezeteket létrehozni ahelyett, hogy a meglévők, mint például a NEAFC, mandátumát terjesztenék ki. Amíg a jelenleg nem lefedett területek vonatkozásában nem születik védelmi és igazgatási szabályozás, nem kezdődhet új halászat.

3.3. Közlekedés

Az EU tagállamai rendelkeznek a világ legnagyobb kereskedelmi flottájával, számos hajó transzatlanti útvonalakat használ. A tengeri jég olvadása fokozatosan megnyitja a sarkvidék vizein át haladó hajózás lehetőségét. Ez jelentős mértékben lerövidítheti az utat Európa és a Csendes-óceán között, ezzel energiát takarítva meg, csökkentve a kibocsátásokat, fellendítve a kereskedelmet, és csökkentve a fő transzkontinentális hajózási csatornákra nehezedő nyomást. Ennek azonban még komoly akadályai vannak, köztük az úszó jégtáblák, az infrastruktúra hiánya, a környezetvédelmi kockázatok és a jövő kereskedelme körüli bizonytalanságok. Így a sarkvidéki kereskedelmi hajózás fejlődéséhez további időre és erőfeszítésekre lesz szükség.

Politikai célkitűzések

Az EU érdeke, hogy feltérképezze és javítsa a feltételeket a sarkvidéki hajózás fokozatos beindításához, miközben szigorúbb biztonsági és környezetvédelmi előírásokat, valamint a káros hatások megelőzését szorgalmazza.

A tagállamoknak és a Közösségnek továbbá védelmezniük kell a hajózás szabadságának elvét és a békés áthaladás jogát az újonnan nyitott útvonalakon és területeken.

Javasolt fellépések:

- A sarkvidéki hajózási szabályokra, tengeri biztonságra, útvonalrendszerekre és környezetvédelmi szabványokra vonatkozó jelenlegi kötelezettségek teljes mértékű végrehajtásának ösztönzése, különös tekintettel a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) által hozottakra.
- Hangsúlyozni kell a sarkvidék partmenti államainak a harmadik országok kereskedelmi hajóival szemben alkalmazott diszkriminatív gyakorlata elkerülésének szükségességét (különös tekintettel a különböző díjakkal, kötelező szolgáltatásokkal és szabályozásokkal kapcsolatban).
- A legészakibb területek tengeri felügyeleti képességeinek javítása. A Bizottság az Európai Űrügynökséggel közösen fejleszt egy olyan sarkvidék fölött keringő műholdrendszert, amely a bolygó bármely pontjáról sugárzott jelet fogni tudna. Amennyiben ezt sikerül megvalósítani, több ismerettel rendelkezünk majd a hajóforgalomról, és gyorsabban tudunk reagálni a vészhelyzetekre. A Galileo műholdas navigációs rendszer szintén fontos szerepet fog játszani a sarkvidék jobb és biztonságosabb hajózásában, a tengeri felügyeletben és a vészhelyzetekre való reagálásban.
- A versenyjog vonatkozó szabályainak betartása mellett fenn kell tartani az európai hajógyártás vezető szerepét a sarkvidéki körülmények által megkövetelt technológiák fejlesztésében¹⁵. Speciális tervezésű, környezetbarát hajók – köztük jégtörők – gyártási potenciálja fontos előny lehet a jövőre nézve.

¹⁵ A hajógyártásban, a hajók javítása és átalakítása, valamint az olyan tengeri felszerelések és konstrukciók terén, mint például a kettős működésű hajók (Double Acting Ship), melyek orrát a nyílt vízi körülményekre optimalizálták, tajját pedig jégtörésre tervezték. A sarkvidéki kikötők kotrása egy másik ilyen terület.

- Lehetőségek feltérképezése annak támogatására, hogy néhány sarkvidéki hajózási útvonalat az IMO szabályai szerint különösen érzékeny tengeri területeknek nyilvánítsanak, amennyiben bármelyik sarkvidéki parti állam javaslatot tesz erre.
- Minden olyan további munka támogatása, amely az IMO sarkvidéki vizekre vonatkozó környezetvédelmi és biztonsági előírásainak megszilárdítására irányul.

Az európai sarkvidéki területek szárazföldi és légi közlekedése terén a legfontosabb célkitűzés a kelet-nyugati szárazföldi és légiközlekedési infrastruktúrák fejlesztése kell hogy legyen. Az Északi Dimenzió közlekedés és logisztika terén megvalósuló partnerségének létrehozása tovább ösztönzi majd az EU és Északnyugat-Oroszország közötti jobb szárazföldi összeköttetések megteremtését, amelyek fontosak a terület jövőbeni fejlődése szempontjából.

3.4. Turizmus

A sarkvidéki idegenforgalom, különösen a hajóközlekedések gyorsan fejlődnek, de számos baleset világított rá az ezzel járó kockázatokra.

Politikai célkitűzések

Az EU-nak továbbra is támogatnia kell a fenntartható idegenforgalmat a sarkvidéken, és üdvözölnie kell az ágazat ökológiai lábnyomának minimalizálására tett erőfeszítéseket. A környezetvédelem és a helyi partvidéki közösségek haszna elsődleges szempont kell hogy legyen.

Javasolt fellépések:

- A közlekedést végző hajók biztonsága növelésének támogatása, jobb iránymutatás, a nagyon sérülékeny területekre való belépés korlátozása.
- A helyi közösségeket bevonó, környezetbarát idegenforgalom ösztönzése.

4. HOZZÁJÁRULÁS A SARKVIDÉKI MULTILATERÁLIS KORMÁNYZÁS ERŐSÍTÉSÉHEZ

Nincs speciális szerződéses szabályozás érvényben a sarkvidék tekintetében. Egy ország vagy országcsoport sem rendelkezik szuverenitással az Északi-sark vagy a környező Jeges-tenger felett. Számos olyan tengeri határ van, melyek tekintetében a sarkvidék parti államai nem egyeztek meg a kizárólagos gazdasági övezetek¹⁶ delimitációjáról. Az ENSZ kontinentális talapzat határaival foglalkozó bizottságához érkezett beadványok egymást átfedő igényeket

¹⁶ Öt bilaterális delimitációról folyt tárgyalás. A megoldatlan kérdések a következők: Oroszország kontra Norvégia a Barents-tengeren, az USA kontra Oroszország a Bering-szorosban, és az USA kontra Kanada a Beaufort-tengeren. Kanada és Dánia között a Hans-sziget miatt folyik vita. Ezen kívül Norvégia és számos ország – köztük EU-tagállamok is – különböző módon értelmezik a Svalbard szerződés alkalmazhatóságát a szigetcsoport 200 tengeri mérföldes körzetében.

eredményezhetnek¹⁷. Ezen túlmenően különbözőképpen értelmezik a hajók áthaladásának feltételeit néhány sarkvidéki vízen, különösen az északnyugati átjáróban¹⁸.

A sarkvidékre is vonatkozó kiterjedt nemzetközi jogi szabályozás van már érvényben. Az ENSZ Tengerjogi Egyezményének (UNCLOS)¹⁹ rendelkezései szolgálnak alapul a delimitációra is kiterjedő viták megoldásához. A UNCLOS az élő és nem élő erőforrásokra és a környezet védelmére vonatkozó szabályokat is tartalmaz. Ezen felül számos nemzetközi környezetvédelmi megállapodás vonatkozik a sarkvidékre gyakran anélkül, hogy erre külön utalnának.

2008 májusában a Jeges-tenger öt parti állama nyilatkozatot²⁰ fogadott el, melyben kijelentik, hogy elkötelezettek maradnak a meglévő jogi keret mellett, és bármely egymást átfedő igényt szabályozott módon rendeznek. Azóta közülük többen bejelentették, hogy lépéseket fognak tenni nemzeti joghatóságuk kiterjesztésére és jelenlétük megerősítésére a sarkvidéken.

A Sarkvidéki Tanács sikeres volt az értékelések készítése, a regionális identitás kialakítása és a sarkvidékkel kapcsolatos napirend meghatározása terén. A BEAC és az Északi Minisztertanács mellett a Sarkvidéki Tanács²¹ is résztvevője az Északi Dimenzióknak.

Az Európai Parlament nemrégiben világított rá a sarkvidéki kormányzás fontosságára, és önálló sarkvidék-politika kidolgozására hívta fel az EU-t, proaktív szerepvállalásra sürgetve a Bizottságot az Északi-sarkvidéken²². A sarkvidéki együttműködés parlamenti dimenziója nagyon fontos a tudatosság növelése és a politikai inputok erősítése szempontjából. Az Európai Parlament e tekintetben fontos szerepet játszik.

Az Európai Beruházási Bank támogathat beruházásokat a sarkvidék egyes részein, mandátumának megfelelően, különösen a környezetvédelem, a közlekedés, az energia és a kutatási infrastruktúra területén.

A sarkvidéki kormányzással kapcsolatos legfőbb problémák közé tartozik a jogszabályok fragmentáltsága, a hatékony eszközök hiánya, az általános politikaalakítási folyamat hiánya és a részvétel, a végrehajtás és a földrajzi hatály területén tapasztalható hiányosságok.

Politikai célkitűzések

– Az EU-nak dolgoznia kell egy UNCLOS-ra épülő, együttműködő sarkvidéki kormányzási rendszer további fejlesztésén, amely biztosítja:

- a biztonságot és a stabilitást

¹⁷ 2001-ben Oroszország igényt nyújtott be a sarkvidék nagy, az Északi-sarkot is magában foglaló részére. Norvégia is igényt nyújtott be; Dánia és Kanada pedig igényt szándékoznak benyújtani.

¹⁸ A viták kiterjednek mind Kanada belvizeinek delimitációjára, ahol teljes mértékben szabályozhatják ennek megsértését, és Kanada azon jogát, hogy jogszabályokat fogadjon el és kényszerítsen ki a jéggel borított vizek hajók általi szennyezésének megakadályozására.

¹⁹ Minden sarkvidéki állam (kivéve az USA-t), az EU minden tagállama és a Közösség az UNCLOS szerződő felei.

²⁰ A 2008. május 28-i Jeges-tenger Konferencia ilulissati nyilatkozata.

²¹ Az Északi Minisztertanács értékes munkát végez a sarkvidéki együttműködés előmozdításában.

²² 2008. október 9-i határozat a sarkvidéki kormányzásról.

- a szigorú környezetigazgatást, beleértve az elővigyázatosság elvének tiszteletben tartását
 - az erőforrások fenntartható használatát, valamint a nyílt és igazságos hozzáférést
- Inkább a már létező kötelezettségek teljes mértékű betartása mellett kell kiállni ahelyett, hogy új jogi eszközökre születne javaslat. Ugyanakkor ez nem zárja ki eleve azt, hogy tovább dolgozzanak néhány szabályozáson az új körülményekhez vagy a sarkkörü specifikumokhoz igazítva azokat.
 - Az EU-nak a széles körű párbeszédet és a tárgyalásos megoldásokat kell ösztönöznie, és nem szabad támogatnia azokat a megállapodásokat, amelyeknek egyes sarkvidéki EU-tagállamok vagy EGT illetve EFTA-tagállamok nem részesei.
 - Be kell építeni a sarkvidék szempontjait a szélesebb körű uniós politikákba és tárgyalásokba.

Javasolt fellépések:

- A sarkvidékre vonatkozó multilaterális megállapodások hatékonyságának értékelése annak megállapítására, hogy szükség van-e további kezdeményezésekre vagy intézkedésekre. A tengeri delimitáció szoros figyelemmel követése és a kontinentális talapzat külső határainak megállapítása, hogy felmérhető legyen az EU érdekeire gyakorolt hatásuk.
- Az integrált ökoszisztéma-igazgatás új, több ágazatot érintő keretei létrehozása lehetőségeinek feltárása. Ebbe beletartozhat a védett tengeri területek hálózatának létrehozása, hajózási intézkedések és szabályok az ásványkincsek fenntartható kitermelésének biztosítására.
- Az Sarkvidéki Tanács inputjainak gazdagítása a Közösség szerepével és potenciáljával összhangban. Első lépésként a Bizottság állandó megfigyelői státuszért fog folyamodni a Sarkvidéki Tanácsban.
- Javaslat arra, hogy az Északi Dimenzió partnerei rendszeres vitát folytassanak a sarkvidéket érintő kérdésekről, és megvizsgálják annak lehetőségét, hogy az Északi Dimenzió környezeti partnerségének keretében milyen projektekre nyílna lehetőség az európai sarkvidék szélesebb területein. Az energiahatékonyság területén, valamint az Északi Dimenzió új partnerségeinek keretében tett erőfeszítések nagy hatással lesznek a sarkvidéki együttműködésre.
- A sarkvidéket érintő határokon átnyúló együttműködés továbbfejlesztési lehetőségeinek áttekintése, és a sarkvidék államainak együttműködését ösztönző regionális programok.
- Minden nemzetközi szintű lehetőség felderítése a tenger biodiverzitásának védelmére irányuló intézkedések támogatására azokon a területeken, amelyek a nemzeti joghatóság felett állnak, köztük egy UNCLOS végrehajtási megállapodás véghezvitelével.
- A nyílt tenger védett területeiről szóló nemzetközi tárgyalások sikeres lezárására irányuló munka.

- Norvégiával és Izlanddal annak megvitatása, hogyan lehetne integrálni a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvet az EGT-megállapodásba, hogy az ezáltal alkalmazandó legyen a Jeges-tenger egy részére.
- Bevonni a sarkvidékekkel kapcsolatos kérdéseket a tengerészeti ügyekben folytatott magas szintű párbeszédbe a jövőben.
- Áttekintést adni az EU számára releváns összes sarkvidékhez kapcsolódó kérdéstről az EU tengerészeti ügyekről szóló tematikus honlapján, és ösztönözni az érintettekkel folytatott párbeszédet ezekről a tevékenységekről.
- Az északi országokkal közösen feltérképezni egy európai sarkvidék információs központ létrehozásának lehetőségeit.
- Szorosabb kapcsolatok kiépítése a sarkvidéki oktatási hálózatokkal.

Grönland

Dánia részeként Grönland a Közösséggel társult tengerentúli országok és területek (TOT) közé tartozik. Éves cselekvési programok útján jelentős pénzügyi támogatást kap Grönland a Közösségtől²³.

Javasolt fellépések:

- A sarkvidékekkel kapcsolatos együttműködés fokozása Grönlanddal. További erőfeszítéseket kell tervbe venni annak érdekében, hogy az EU még fontosabb partnerré váljon Grönland számára törekény környezetének igazgatása és a lakossága előtt álló kihívások terén²⁴.

5. KÖVETKEZTETÉS

A közlemény ajánlásai azt célozzák, hogy egy még részletesebb áttekintés alapjául szolgáljanak. Ez hasznos lesz az EU stratégiai kezdeményezéseinek, köztük az integrált tengerpolitika végrehajtásának szempontjából. Ez a közlemény strukturált és koordinált megközelítést kíván teremteni a sarkkörrel kapcsolatos kérdésekben, az Európai Unió sarkvidék-politikája kialakításának első lépéseként. Ez új együttműködési perspektívát teremtene a sarkvidék országaival, és segítene mindannyiunknak növelni a stabilitást és megteremteni a kívánatos egyensúlyt a sarkvidéki környezet megőrzésének prioritást élvező célja és az erőforrások fenntartható felhasználásának szükségessége között.

²³ A 2007–2013-as időszakra évente mintegy 25 millió eurót irányoztak elő az éves cselekvési programokra, amelyet az oktatás és a szakképzés ágazatának támogatására lehet fordítani. Ezen kívül évi 15,8 millió eurót szánnak a halászatra.

²⁴ Tekintettel a Bizottságnak az Európai Unió, valamint a tengerentúli országok és területek közötti jövőbeni kapcsolatokról szóló zöld könyvére (COM(2008)383 végleges).